

**HOSPODÁŘSKÁ A MĚNOVÁ UNIE.
ROZPOČTOVÉ A BANKOVNÍ
OTÁZKY EU**

1. Hospodářská a měnová unie - pojem

- Hospodářská a měnová unie - vrchol integračního procesu
- V současné době je hospodářská unie jen programem
- čl. 120 a násl., čl. 126 SFEU

2. Měnová unie

a) **Nezbytnost měnové unie** pro další postup ekonomické integrace

- náklady na měnové převody při každé transakci
- kolísání směnných kurzů - kolísání kurzů mění výši úvěru a úroků - smluvní doložky (měnová, kurzová)
- Změnou kurzu měny (devalvace, revalvace) lze dosáhnout obdobného účinku jako pomocí cel, dovozních a vývozních restrikcí apod. - dovoz nebo vývoz se stane "dražším", méně výhodným, začne být omezován.
- Vnitřní trh je v důsledku existence národních měn fakticky rozdělen na autonomní trhy
- Státy se při řešení svých ekonomických problémů uchylují k používání měnových nástrojů – na jedné straně výhoda, na druhé zdroj problémů
- **Výhody jednotné měny:**
  - - hodnotové vyjádření ceny je bez výkyvů,
  - - jednotná měna je měnou silnou a tedy stabilní (stanovení směnných kurzů, tvorba devizových rezerv)
  - - stabilní makroekonomické prostředí příznivé pro investice a podnikání
  - - měnová stabilita posiluje i cenovou stabilitu a je nezbytným nástrojem k zajištění trvale udržitelného růstu
- **Nevýhody:**
  - ztráta měnové suverenity a nemožnost používat měnových nástrojů k ochraně zájmů národních ekonomik v jednotlivých členských státech
  - ekonomická porucha u jednoho člena: nutnost drastických a nákladných nápravných opatření
- Eventuální vystoupení z EU by bylo pro člena měnové unie nepoměrně obtížnější než pro stát, který si zachoval vlastní národní měnu.
- Přejedání pravomocí v měnové politice z členských států na Unii. Je to unijní **pravomoc výlučná**.

b) c) Cesta k měnové unii

- **b) Cesta k měnové unii před Maastrichem**
  - **Evropský měnový systém (EMS)** - dohoda většiny tehdejších členských zemí EHS o vzájemných kurzových vazbách národních měn, aby se předešlo kurzovým fluktuacím
  - **společná zúčtovací jednotka (ECU)**
  - mechanismus peněžní směny (tzv. **mechanismus směnných kurzů**).
- **c) Cesta k měnové unii po Maastrichtu**
  - **Smlouva o EU** - základy budování skutečné měnové unie
  - Třetí etapa budování HMU (od 1.1.1999) znamená zřízení **Evropské centrální banky** a **nahrazení národních měn skutečně jednotnou měnou EURO** v prvních 11 zemích a posléze (2001) i v Řecku, které mělo problémy se splněním požadovaných kritérií.
- měnová unie - neoficiálně zvaná „**eurozóna**“ (EZ)

Členství v měnové unii

- původní členové: Belgie, Finsko, Francie, Irsko, Itálie, Lucembursko, Německo, Nizozemí, Portugalsko, Rakousko a Španělsko.
- později přistoupily kromě Řecka menší nově přijatí členové EU – Slovinsko, Malta, Kypr, Slovensko, Estonsko, Lotyšsko a Litva (celkem 19).
- členy EZ nejsou Velká Británie a Dánsko (trvalá výjimka), dále Švédsko, Polsko, ČR, Maďarsko, Rumunsko, Bulharsko, Chorvatsko (dočasná výjimka pro nesplnění kritérií).
- Kritéria pro členství v měnové unii, tzv. konvergenční kritéria - čl. 126 a 140 SFEU

d) Institucionální zajištění měnové unie (eurozóny)

- V r. 1999 EMI nahrazen **Evropskou centrální bankou (ECB)**. Ta tvoří spolu s centrálními (ústředními) bankami všech členských států **Evropský systém centrálních bank (ESCB)**. Žádná z uvedených bank nesmí přijímat od vlád členských států ani od orgánů Unie žádné instrukce.
- Nástroji právní regulace ECB jsou **nařízení a rozhodnutí**, které má tato banka pravomoc přijímat
  - + výhradní právo povolovat vydávání bankovek euro (vydává je sama a povoluje jejich vydávání centrálním bankám členských států)
  - schvaluje rovněž vydávání mincí centrálními bankami členských států.
- Legislativní opatření týkající se činnosti HMU přijímá Rada EU na návrh Komise. Rada ministrů hospodářství a/nebo financí = **ECOFIN**.
- V rámci Rady působí významný a dnes již formální útvar, zvaný **Euroskupina** (Eurogroup). Je složen z ministrů financí zemí EZ. Podrobnosti jsou upraveny Protokolem o Euroskupině.

e) Další státy používající měnu euro

- Kromě 19 zemí eurozóny euro používají namísto národní měny i další státy - především evropské ministáty, které nikdy vlastní měnu neměly a používaly vždy měny svých větších sousedů. Jedná se o Monako, San Marino, Andorru a Vatikán.
- Kromě toho používají euro Kosovo a Černá Hora, a to na základě vlastního rozhodnutí. **Žádný z uvedených států není součástí měnové unie, tedy eurozóny.**

Pakt stability a růstu a tzv. Fiskální kompakt

- fiskální (rozpočtové) politiky zůstávají převážně na národní úrovni
- 1997 - **Pakt stability a růstu**. Členské státy se zavázaly, že budou dosahovat vyrovnaných rozpočtů
- Rozpočtová disciplína je dosti nízká, článek 126 SFEU není velmi často respektován.
- nadměrný schodek může sankcionovat Rada různými opatřeními, včetně pokut (čl. 126 a 136 SFEU), v praxi se nevyužívá (obecně malá disciplína)
- nápad: stanovit povinnost vyrovnaného rozpočtu přímo v ústavě každého členského státu
- 2012 - **Smlouva o stabilitě, koordinaci a správě v hospodářské a měnové unii**, krátce zvaná *Smlouva o rozpočtové odpovědnosti* nebo častěji **Fiskální pakt**
- vlastní povinnosti jsou stanoveny jen pro členy eurozóny
- **respektování vyrovnaného rozpočtu zaručit ústavními předpisy národního právního řádu**
- smyslem Paktu je přimět členské státy k vytváření jen takových státních rozpočtů, jejichž strukturální schodek nepřesáhne 0,5 % (v určitých případech 1 %) HDP
- Sankční mechanismus směřující proti státům s nadměrným schodkem veřejných financí je již dnes zakotven v člancích 126 a 136 Smlouvy o fungování EU

Pakt stability a růstu a tzv. Fiskální kompakt

- 2

- Podle Paktu připadá v úvahu jako **další (nová) sankce jen pokuta za nesplnění členského státu povinnosti přijmout požadovanou vnitrostátní úpravu, tj. včlenění povinnosti k vyrovnanému rozpočtu do ústavy** (čl. 3 odst. 2 Paktu), nikoli za schodek jako takový (čl. 8 Paktu). Tuto sankci ukládá Soudní dvůr.
- **Vztah Paktu k právu EU nejasný**, Pakt obsahově nespadá do současných pravomocí EU
- Klasická cesta rozšíření pravomocí EU prostřednictvím doplňku smluv primárního práva EU zde nepřípadala v úvahu, neboť bylo vyloučeno dosažení jednomyslnosti všech členských států EU (**GB a ČR stále proti**)
- **Pakt si „vypůjčuje“ orgány EU i postupy pro jejich návrhové a rozhodovací činnost a svěřuje jim nové pravomoci na rámec práva EU.** Zakládá dokonce nové zvláštní postupy "vypůjčených" orgánů EU (Komise, Rada, Soudní dvůr) včetně donucovacích pravomocí. Je koncipován tak, jako by již byl součástí právního rámce EU.

Evropský stabilizační mechanismus pro eurozónu

- Eurozóna může fungovat jen za podmínky, že její členové budou trvale splňovat konvergenční kritéria, zejména kritérium zdravých veřejných financí.
- Při nadměrném zadlužení jednoho člena nastávají problémy pro celou eurozónu, jak se ukázalo především po finanční krizi po r. 2008.
- EU se proto snaží vytvořit **stálý krizový mechanismus** pro zajištění finanční stability eurozóny v případě krize.
- Jako první - 2010 **Evropský mechanismus finanční stabilizace** - dodatečné finanční prostředky emisí dluhopisů krytých **rozpočtem EU**.
- Paralelně založena v témže roce rozhodnutím členů EZ samostatná finanční instituce zvaná **Evropský nástroj finanční stability (tzv. Euroval)**. Získával prostředky emisemi obligací krytých státy eurozóny.

Evropský stabilizační mechanismus pro eurozónu

- 2

- Oba uvedené mechanismy = dočasné a v r. 2012 byly nahrazeny **trvalým nástrojem - Dohodou o Evropském mechanismu stability.**
- Právním podkladem pro tuto dohodu byl **dodatek k čl. 136 SFEU**, který je zajímavý tím, že šlo o první změnu primárního práva přijatou tzv. zjednodušeným postupem podle čl. 48 odst. 6 SEU rozhodnutím Evropské rady.
- *Evropský mechanismus stability (EMS) je samostatnou mezinárodní organizací*
- **Jeho základem je fond, kam povinně přispívají členové eurozóny. Z fondu mají být hrazeny především úvěry poskytované zadluženým členům EZ, kteří potřebují pomoc.**
- *Rozlišuje se připsaný (splacený) kapitál (celkem cca 80 mld EUR) a celková úvěrová kapacita (potencionální kapitál splatný na požádání) v celkové výši cca 500 mld EUR.*
- *Podíl jednotlivých členů EZ podle jejich hrubého domácího produktu. Např. podíl Slovenska na připsaném (splatném) kapitálu je 5,77 miliónů EUR.*
- *Podíly jednotlivých států mohou být v budoucnu zvyšovány i bez jejich souhlasu.*
- *ČR jako nečlen EZ není ani členem ESM, a tedy do jeho fondu nepřispívá. Pokud by se tak stalo, činil by příspěvek ČR na splaceném (tj. splatném) kapitálu cca 40 mld Kč a na záruce splatné na požádání cca 300 mld Kč.*
- ----- 26 11 18 -----

Bankovní unie

- *částečné sjednocení právních předpisů regulujících činnost bank působících v jednotlivých členských státech Evropské unie*
- *Základní problém spočívá v tom, že zatímco banky jsou většinou soukromé, tedy nestátní instituce, stát je potřebuje k zajištění chodu ekonomiky. Nefungující bankovní sektor nebo jeho podstatná část může způsobit závažné poruchy fungování ekonomiky v celostátním měřítku*
- **Cíle bankovní unie:**
- *zajistit dostatečně silné postavení bank ve vztahu k možné finanční krizi, a to posílením dohledu nad nimi,*
- *zajistit, aby banky v úpadku **nemusely být sanovány ze státního rozpočtu**, tedy z peněz daňových poplatníků, a mohly být v důsledku úpadku sanovány z jiných zdrojů, případně i uzavřeny (??),*
- *sblížit pravidla platná v oblasti finančního sektoru a posílit tím jeho homogenizaci v rámci celé EU, zabránit tomu, že na finanční krizi budou jednotlivé členské státy reagovat odlišně,*
- *obecně posílit finanční stabilitu v EU, zejména v eurozóně.*

Bankovní unie - 2

- *Tři věcné složky bankovní unie* účinných povinně pouze pro členy eurozóny, jsou:
- **1. Jednotný mechanismus dohledu.** Představuje nadstátní systém EU pro **bankovní dohled nad národními bankami**, který provádí u nejvýznamnějších bank ECB, u méně významných bank národní orgány. Řádné fungování finančního sektoru v EU je zajišťováno zejména kontrolami finančního zdraví bank.
- **2. Jednotný mechanismus pro řešení krizí.** Sjednocuje pravomoci národních orgánů při řešení krizí v bankovním sektoru včetně organizování finanční pomoci. **Záchranné operace budou prováděny jednotně a řízeny Jednotným orgánem pro řešení krizí.**
- **Jednotný fond pro řešení krizí** - mezinárodní smlouva (příspěvky členských států) (chránit národní daňové poplatníky - ?)
- - povinná směrnice o krizovém řízení (bank) č. 2014/59
- **3. Jednotný systém pojištění vkladů** se teprve připravuje. Má být třetí složkou bankovní unie.